

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการให้โภชนาการแก่เด็กเล็กของมารดา
ในชุมชนชนบท

ชื่อผู้เขียน นางหทัยรัตน์ สามิบัติ

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอนุกระบวน

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ	ลีสุวรรณ์	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์	ปัญญาวัฒน์	กรรมการ
อาจารย์วิสุทธิ	วานิช	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการให้โภชนาการแก่เด็กเล็กของมารดา
ในชุมชนชนบท มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของมารดาในการให้โภชนาการแก่เด็กเล็กใน
ชุมชนชนบท ศึกษาปัจจัยด้านระบบความเชื่อ ค่านิยม พิธีกรรม และการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ
พฤติกรรมของมารดาแก่เด็กเล็ก และศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้ในชุมชนที่มีผลกระทบต่
พฤติกรรมของมารดาในการให้โภชนาการแก่เด็กเล็ก พื้นที่ทำการศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านอ้อย
หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยทราย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านชาวไทยพื้นเมืองที่ยังคงมีความ
สัมพันธ์ระบบเครือญาติ ความเคารพผู้อาวุโส ความเชื่อ พิธีกรรมบางอย่างที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต
วิถีดำเนินการ โดยวิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
การเปิดใจสนทนากลุ่ม สรุปผลการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

ในอดีตมารดาได้รับการถ่ายทอดความรู้ส่งผลกระทบต่อภาวะโภชนาการของเด็กเล็กและตัว
มารดาเป็นพฤติกรรมที่สั่งสมจากพื้นฐานสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม
พิธีกรรมที่มารดาและผู้เลี้ยงดูหลัก ได้แก่ ย่า ยาย ได้รับการเรียนรู้จากสถาบันครอบครัวผู้อาวุโส
ญาติพี่น้อง มารดาเป็นผู้รับการถ่ายทอด และจะทำหน้าที่ถ่ายทอดสู่ลูกหลานข้อห้ามยึดถือ
ข้อแนะนำทางโภชนาการ และการปฏิบัติตัวตามที่สังคมกำหนดอย่างเคร่งครัดในระหว่างมารดาอยู่
ในภาวะพิเศษคือ ขณะตั้งครรภ์ หลังคลอดบุตรใหม่ช่วง “อยู่กรรม” หรือ “อยู่ไฟ” ขณะให้นม
บุตรและในภาวะการเจ็บป่วยของเด็กเล็กจะต้องทำตามข้อห้ามและข้อแนะนำที่ยึดถือแก่เดิม การที่

มารดาไม่เคร่งครัดพบน้อยมาก เนื่องจากเมื่อมารดาประสบกับปัญหาแล้วไม่สามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยตนเอง เกิดผลทางภูมิประเทศ เศรษฐกิจ และภาวะที่ไม่ทางเลือก ทำให้มารดาในอดีตต้องปฏิบัติตามไม่มีเงื่อนไข เป็นการกระทำตามที่ได้เรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากความเชื่อ ค่านิยมแบบเดิมเป็นพฤติกรรมโภชนาการที่ส่งผลทั้งผลดีและไม่ดีต่อภาวะโภชนาการของตัวมารดา และตัวลูก มารดารุ่นเดิมมักจะปฏิบัติตัวตามเพื่อให้เกิดผลต่อตัวมารดาและลูก และไม่ขัดต่อความเชื่อของครอบครัว และชุมชน

ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เงื่อนไข ความเชื่อ ค่านิยม พิธีกรรมเปลี่ยนแปลงเป็นค่านิยมใหม่ทางด้านโภชนาการความนิยมทางวัตถุ และความนิยมทางการบริโภคที่เร่งด่วน พึ่งพาอาหารสำเร็จรูปมากขึ้น เป็นพฤติกรรมการบริโภครับมาจากภายนอกมีการซึมซับ เรียนรู้ เลียนแบบ จากเพื่อนร่วมงานเจ้าหน้าที่ของภาครัฐและเอกชน สื่อสารมวลชน และจากการโฆษณา การที่มารดารุ่นใหม่ได้รับการศึกษาที่สูงกว่ามารดารุ่นดั้งเดิม และการมีโอกาสนเรียนรู้อย่างไม่จำกัด เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมโภชนาการของมารดาและเด็กเล็กตามค่านิยมใหม่ที่ผสมผสานกับวิถีดำรงชีวิตปัจจุบัน